

El temps que corre

Llums al cel

Joan F. Mira

En aquest temps d'estiu, les meues hores nocturnes de lectura quotidiana les faig habitualment en una terrassa oberta i alta sobre la mar. Si hi ha lluna, l'espectacle es concentra en els reflexos platejats de la llum blanca damunt l'aigua, que tants versos bons o dolents han inspirat al llarg dels segles, tantes emocions poc o molt epidèmiques, i que tantes vegades han estat descrits, amb fortuna major o menor, com a tòpic gastat però encara eficaç. Quan de menut aprenia *La canción del pirata*, no sabia què volia dir allò "*la luna en el mar riela*", però m'ho podia imaginar. Les nits sense lluna, o amb lluna més tardana, la visió de tot el cel sobre la mar és l'extens, infinit, panorama de les estrelles. Mirar estrelles nocturnes deu ser una de les activitats espirituals, contemplatives, més antigues i més universals: això que ara faig jo cada nit, ho han fet d'engà de centenars de milers d'anys els nostres antecessors semihumans, els avantpassats quasi humans i després invariablement tots els humans. Humanitzar-se degué ser també, en paral·lel amb altres processos fisiològics i tècnics, dedicar-se a mirar els llums del cel. Tants llumets per mirar, tantíssims, cada nit clara, sense poder-hi entendre res. En els meus temps de joventut italiana, vaig tindre un amic portuguès que definia les estrelles com *buraquihos do céu*, foradets del cel, supose que citant algun vers que ell coneixia: perquè el cel podia estar fet d'esferes concèntriques en la negror dels abismes, i d'algun lloc podia vindre una llum que apareixia en els foradets innombrables. Les estrelles podien ser també llànties penjades, cossos celestials amb vida pròpia, llàgrimes dels déus, gotes de llet que formaven galàxies, qualsevol cosa que estimulava la fantasia dels contempladors. No sé quan degué ser que algú, a la Xina o a Egipte o a Mesopotàmia, començà a contemplar els llumets infinits amb un desig metòdic d'entendre què eren, com era que penjaven allà a dalt, quina mena de cossos i amb quina relació i quin moviment. Per fer això, calia ja un cert esperit inquisitiu, una necessitat d'explicació, perquè les coses de la terra són més fàcils d'entendre que les coses del cel. No sé, tampoc, qui degué ser el primer a distingir les estrelles dels planetes, a comparar-ne els moviments relatius, les posicions, les formes i els conjunts, i a buscar un sentit a les constel·lacions. Sé que les meues contemplacions nocturnes, per sort i per dissort, ja no poden ser tan innocents: dins de la meua ignorància còsmica (mai més ben dit), ja no puc deslligar les emocions, la torbació de les profunditats, de quatre coneixements aproximadament "científics", elementals, sobre els anys llum, la formació i expansió de l'univers, i els gasos que cremen implacables en infinits milions de sols incandescents. Una pena: l'estètica s'aguanta, però la ignorància antiga devia ser molt més estimulante.

De manera que, aquestes nits, tinc sovint sensacions molt profundes de continuïtat humana, de ser jo també com

aquells que passaven les hores mirant i mirant el moviment dels llums del cel, fent càlculs i ratlles, i intentant esbrinar per què es movien i com. Com jo mateix, en algun lloc elevat meditaven amb paciència inexhaurible, i d'aquella paciència va nàixer tot el coneixement que ha pogut vindre després, és a dir tot allò que ells no haurien pogut sospitar ni pensar. Sovint, en aquestes hores de la mitjanit, hi ha uns altres llums que travessen la foscor damunt la mar, uns llums parpellejants i en moviment lineal, uns llums que brillen com els altres, però que als astrònoms antics els haurien deixat sense paraula. Són llums d'avions en vol nocturn, i el problema és com li ho explique a un savi grec que he evocat des del fons del temps per fer-me companyia. Què li explique al pobre home, com li dic què és realment un planeta, què és el sol, de què estan fetes les estrelles, quines són les distàncies, i sobretot com pot ser que en la buidor nocturna es passege un giny mecànic impossible, ple de gent que viatja. Entre l'astrònom antic i jo mateix, s'ha interposat de sobte un tel espès d'incomprensió, els mots no serveixen de res, ni les imatges ni res que ens puguem dir. Els llums de l'avió m'han espatllat la conversa nocturna.

"Sovint, en aquestes hores de la mitjanit, hi ha uns altres llums que travessen la foscor damunt la mar, uns llums parpellejants i en moviment lineal, uns llums que brillen com els altres, però que als astrònoms antics els haurien deixat sense paraula. Són llums d'avions en vol nocturn, i el problema és com li ho explique a un savi grec que he evocat des del fons del temps per fer-me companyia"